

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

11 Vtrum aliqua vera ratione possit fatum inter causas efficientes vniuersi
numerari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

contingentia simpliciter, immediata illius ratio posita est in libertate causae proximae, & aliquo usu eius ut declaratum est: primordialis autem radix eius est libertas causae primae eo modo, quo superius sect. 5. declaratum est.

SECTIO XI.

Verum aliqua vera ratione possit fatum inter causas efficientes vniuersi numerari.

Varij errores.

I.

Vit vetus sententia aliquorum Philosophorum, qui effectus omnes vniuersi fato tribuebant. Constituebant autem fatum in quadam connexionē & ordine causarum vniuersi, à quibus aiebant omnia ex necessitate provenire, ut de Stoicis refert Cicero libro 1. de Diuinat. subfin. & Diogen. Laert. lib. 7. in vita Zenonis. Illam autem vim precipue tribuebant astris & stribus ac dispositionibus eorum, adiunctis coelorum motibus: hinc enim inevitabili necessitate proveniunt varij aspectus & concursus causarum vniuersi, ex quibus aiebant eadem necessitate effectus omnes in hoc inferiori mundo euenire. Vnde definiebant fatum esse, *Causarum colligantiam, ex astrorum motibus, ac vi, efficaciam trahentem*, ut refert Albert. lib. 2. Phys. tract. 2. c. 19. ex Apuleio, & aliis. Hoc autem multi eorum non solum de naturalibus effectibus, sed etiam de actionibus humanis tam studiose, quam prauis asseriebant. Putabant enim celestia corpora eadem vi, & directā actione influere in humanas voluntates, ac in ceteras res, ut refert Augustin. 4. lib. Confess. c. & lib. 5. de Ciuit. c. 1. Vbi etiam notat (quod etiam Plotinus refert Aenead. 3.) quosdam ex his adeo fuisse stolidos, ut negarent hanc dispositionem causarum vniuersi, cui fatalem necessitatem ascribebant, à diuina sapientia aut voluntate profectam esse, sed ex se habere intrinsecam necessitatem prorsus inevitabilem.

II.

Alij vero quamuis non negarent hunc causarum secundarum ordinem à diuina voluntate processisse, nihilominus ei tribuebant necessitatem omnino inevitabilem, etiam respectu Dei: quia forte credebant Deum agere ex necessitate naturae. Quod ex haereticis sensisse Petrum Abailardum, refert Castro cont. haer. verb. Libertas, & verb. Futurum contingens. idemq; de Viclepho refert, quod dixerit omnia euenire tam inevitabili necessitate, ut nec Deus ipse potuerit aliter res condidisse quam condidit, nec aliter gubernare quam gubernat: & ex eis sic conditis & gubernatis non posse alias actiones prodire quam prodeant. Plures etiam alij haeretici hanc sententiā de fato secuti sunt, prout à dictis Philosophis asserta est.

III.

Alii vero fati necessitatem non in astris, sed in diuina voluntate posuerunt, sic Seneca lib. 2. natural. q. c. 35. *Quemadmodum (ait) rapidorum aqua torrentium in se non recurrit, nec moratur quidem, quia priorem superueniens precipitat: sic ordinem fati eterna series regit, cuius hac prima lex, stare decreto. Et statim c. 36. definiens fatum ait, esse necessitatē rerum omnium, actionumq;, quam nulla vis rumpat. Idem optimè lib. 4. de Beneficiis, c. 7. Eiusdemq; sententię videtur fuisse Plato Dialogo ultimo de Repub. Quidam etiam noui haeretici (quod Caluino & sequacibus tribuere possumus) hoc genus fati introduxerunt: licet fortasse non sub eo nomine. decet enim omnia ex necessitate euenire, nō ex solo influxu coelorum, sed ex superiori influxu Dei ita mouentis & applicantis omnes causas secundas ad agendum, ut ex necessitate illud agat ad quod impelluntur, & nihil aliud. Hanc vero necessitatem subiiciunt diuinę voluntati, & respectu illius dicunt esse simpliciter variabilem: quamuis supposita æter-*

na Dei dispositione iam immutabili, qua statim vniuersas res ita condere, gubernare, & impellere, ut omnia ex necessitate eueniant, quæ respectu creaturarum est necessitas simpliciter, respectu vero Dei est necessitas immutabilitatis.

Resolutio.

In hac doctrina de fato sic explicata multi contingunt errores non solum contra Catholicam fidem, sed etiam contra rationē naturalem, ut facile ex habitu tractatis constare potest. Propter quod & res ipsa ab Ecclesia est damnata in nonnullis Conciliis, & à sanctis Patribus diligentissimè est impugnata, & nomen ipsum fati Catholici omnibus odiosum est, quamuis nonnulli adiuncta sana interpretatione nō putent esse omnino reiciendum.

Notantur & refelluntur dicti errores.

PRIMO igitur tribuere causis secundis fatalem necessitatem independētem à Deo, plane stultum est, & contra rationem naturalem. Hoc non aliter probandum est, quā demonstrando omnia pendere à Deo in fieri esse, & operari: quod tribus disputationibus seqq. præstabitur.

Secundò constituere necessitatē fati sub Dei causalitate & influxu, inevitabili etiam ipsi Deo, repugnati rationi naturali. Probatur, quia vel duos errores, vel alterum tantum includit ea sententia, scilicet aut Deum nō esse omnipotentem, aut saltem minimè operari liberè quicquid extra se operatur: nā si Deus has duas perfectiones habet, quæ potest esse dispositio, influentia, aut necessitas causarum secundarum, quam ipse non possit sua omnipotentia & libera voluntate immutare, aut impedire? Quod autē in Deo sint omnipotentia, & libera voluntas, demonstrabimus infra, de Deo & attributis eius disputantes. Est autem conclusio intelligenda de inevitabili necessitate simpliciter: nā si sit firmo de inevitabilitate tantum secundum quid, proveniente scilicet ex immutabilitate Dei, ex hac parte non erit error, si aliunde nō misceatur, ut dicemus.

Tertiò constituere talem fati necessitatem, quæ ex astrorum & aliarum naturalium causarum influxu ad omnes inferiores causas dimanet, sub illis etiam voluntates humanas comprehendendo, est error etiam naturali rationi repugnans. Intelligitur autem hæc conclusio, etiam si hæc necessitas ponatur pendens à diuina voluntate & per illam mutabilis. Probatur, quia huiusmodi fatalis necessitas destruit arbitrii libertatem. Quo titulo damnata est illa sententia in Conc. Brachar. 1. c. 9. & à Leo. 1. epist. 91. cap. 11. & 13. & contra illam multa congerit Euseb. libro 6. de Prepar. Euang. c. 5. & seq. & late etiam scribit Chrys. in orationib. de Provident. & August. dict. 1. de Ciuit. fere per totum: & Greg. Niss. seu Nemes. libro 6. suæ Philosoph. Boet. lib. 6. de Consolat. & alij frequent. Quin etiam Philosophi hoc genus fati oppugnarunt, ut sumitur ex Arist. lib. 1. Ethic. c. 1. & lib. 1. de Interp. c. 1. & Ammon. aliorumq; interpretibus, & lib. 2. Phys. c. 6. vbi Simpl. Themist. & alii, & Alex. Aphrodis. lib. de Fato, Plutarch. lib. de Fortuna: vide alia in Iulio Sirenno lib. de Fato. Fundamentum etiam illius sententię alium includit errorem, nimirum, coelorum influxum directē & per se cadere in humanas animas & voluntates: quod est contra animi immaterialitatem, & consequenter contra eius immortalitatem.

Quartò constituere fatum, illud arti buendo efficientiæ & influxui primæ causæ necessitantis omnes causas secundas, etiam rationales voluntates ad singulos effectus, error est tum contra fidem, cum etiam contra rationem naturalem. Probatur ex dictis, quia etiam hoc modo destruitur liberum arbitrium. Vnde in

De in hoc etiam sensu damnata est hæc necessitas fatalis, quamvis non sub fati nomine, in Conc. Trident. sess. 6. Et ratione Philosophica declaratur, nã vel inter causas secundas sunt aliquæ, quæ natura sua non indigent ad agendum illa Dei motione necessitante, vel nullæ sunt huiusmodi dicatur hoc secundum: ergo nulla est ex se causa libera, & indifferens. Si vero dicatur primum, ergo vel prima causa semper extrahit secundam à suo naturali modo operandi, quod est alienum ab omni recta ratione, quia causa prima iuxta ordinarium prouidentie modum solum cooperatur secundæ quantum illa indiget, vt in inferius dicemus, vel certe non semper causa secunda illo modo necessitatur ad agendum à prima, quod intendimus: ergo hinc fit, falsam omnino esse positionem fati in prædicto sensu.

Quo vero sensu possit Fatum quoad rem ipsam admitti.

Quid de Fati nomine sentiendum.

Quinto, constituere fatum in eo sensu, vt solum se extendat ad effectus naturalium causarum, ad quos neque angelica, neque humana creatura sua libertate villo modo concurrat: & in iis effectibus ponere fatalem necessitatem, prouenientem ex serie & ordine causarum vniuersi, inuitabilem per causas secundas, & per primam secundum ordinariam potentiam, & secundum modum operandi & concurrendi huiusmodi causis connaturaliter debitum, aut etiam ex immutabilitate alicuius decreti, vel prædeterminationis ipsius Dei, non tamen ex absoluta potentia & voluntate eius: hoc (inquam) modo, constitutio fati non continet errorem vlium, sed veram doctrinam, quamquam in vfu verborum moderatio tenenda sit, vt infra dicemus. Hæc assertio tota constat ex dictis præced. sectione, neq; aliam probationem, aut declarationem adiungere oportet. Hoc autem sensu posuisse fatum Stoicos, & Platonem ex Plutarcho & aliis refert Ludouic. Viues in 5. de Ciuitat. Dei, c. 1. & 10. nam illi à fati necessitate voluntas humanas & libera actiones excipiebant. Vnde etiam Damascen. lib. 2. de Fide, cap. 25. tacito nomine refert, Philosophos non posuisse fatum circa humanas actiones, quæ contingentes sunt, sed circa necessarias. Et similiter Tertullianus lib. de Anima, c. 20. inquit, etiam Philosophos distinguisse fatum, & arbitrii libertatem: & subiungit ex propria sententia: *Et nos secundum fidem differenda suo iam nouimus titulo.*

Sed quæ res, an fatum respectu talium effectuum sit causa efficiens, vel quid sit: nam quidam censent fatum formaliter significare relationem quandam, eo quod Boetius de consolat. prof. 4. definit, Fatum esse ordinem causarum secundarum, diuinam prouidentiam exsequentium: ordo autem relationem importat. Ita sumitur ex D. Thom. 1. part. q. 116. artic. 2. ad tertium. Sed dicendum est, huiusmodi fatum neque esse solam relationem: hæc enim nil ad efficiendum confert: necesse vnam aliquam causam efficientem: nulla enim per se sola sufficit ad eam necessitatem inducendam, quam fatum indicat, se desse collectionem causarum ita dispositarum ex diuina prouidentia, sicut necesse est, vt talis effectus sequatur. Hoc constat ex ipsa explicatione fati, quam tradidimus, & ex assertionem posita. Illa vero causarum dispositio, quam alii ordinem aut seriem vocant, nõ est relatio, sed dicit in singulis, & in omnibus causis applicationem accommodatam, vt talis effectus sequi possit: quæ quidem applicatio non est relatio, licet fortasse sit fundamentum relationis, vel per modum relationis à nobis declaratur. Atq; ita potest exponi D. Tho. supra, de relatione pro fundamento: ex eodem D. Thom. Opusc. de Fato, quod est 28. c. 5. vbi sentit fatum dicere conditionem causæ. Et idem volunt, qui fatum numerat inter efficientes causas. Vide Alexandrum dicto opusc. de Fato, cap. 2. Ex dictis

autem intelligere licet sub hac collectione causarum non tantum comprehendere efficientes, sed etiam materiales: nam ex his magna ex parte pendet necessaria consecutio talis effectus: magis autem reducitur fatum ad efficientem causam, quia hæc est, quæ per se inducit effectum supposita tali materia, & aliis conditionibus ad agendum requisitis. Rursus colligitur ex dictis, Fatum iuxta hanc interpretationem non semper esse causam per se omnium effectuum, aliqui enim sunt effectus per accidens, qui sunt casuales respectu particularium causarum, vt infra dicemus, qui non habent causam per se, vt ibi probabitur. Vnde respectu collectionis omnium causarum naturalium necessariò eueniunt, non tamen possunt attribui alicui causæ per se & naturali, quæ Fatum appelletur, ita ergo est dicta conclusio limitanda.

Sexto constituere Fatum in dispositione causarum naturalium, quatenus diuinæ prouidentie subsumunt, & iuxta illius præordinationem, vel permissionem ac præscientiã infallibiliter operantur, in re ipsa nõ continet errorem, sed potius Catholicam doctrinã, rationi etiam naturali consentaneam: modum autem loquendi corrigere, vel satis explicari necesse est. Hæc tota conclusio sumitur ex D. Tho. 1. p. quæst. 116. artic. 1. & ex Augustino, quem ipse citat 5. de Ciuit. cap. 1. dicente: *Si quis Dei voluntatem vel potestatem fati nomine appellat, sententiam teneat, & linguam corrigat.* Et priorem partem huius assertionis intendit Boetius loco supra citato, dum nomen fati ad congruentem & veram significationem reducere conatur. Et ad eandem putant multi reduci posse sententiam Platonis, & Senecæ supra relatam, non enim intenderunt negare nostri arbitrii libertatem. Quod sentire videtur etiam Plutarch. lib. 1. de Placitis, cap. 27. & Aristotel. libro de Mundo ad Alexand. sub finem, vbi optimè de hac re loquitur. Quin & Stoicos non iliter sensisse de fato, nec libertatem arbitrii abstulisse docet Augustin. 5. de Ciuitat. capite 10. vt supra ratum est. Ac tandem declaratur, quia per fatum sic expositum nihil aliud significatur, nisi quod causæ secundæ subordinatæ sunt diuinæ prouidentie: quatenus omnes istæ causæ ordinatæ sunt à Deo ad hos effectus producendos, quod certissimum est. Deinde significatur, quod istæ causæ secundæ nihil operantur, quod non sit à Deo & præuisum, & præconceptum (seu præfatum) (nomen enim fati à fando dictum censetur) & aliquo etiam modo præordinatum, vel permissum, ac generalius loquendo, prouisum: quod etiam certissimum est, & rationi naturali consentaneum, vt infra ostendemus disputando de attributis Dei. Atque hinc fit, vt in ordine ad diuinam prouidentiam sit quædam infallibilitas, vel vt Boetius loquitur, immobilitas in effectibus causarum secundarum: quia nunquam possunt omnino subterfugere ordinem prouidentie Dei. Et hæc immobilitas nomine fati declaratur. Quæ non excludit cõtingentiam nec libertatem aliquarum causarum, quia non consistit in absoluta necessitate, sed in infallibilitate præscientie & prouidentie diuinæ, eiusque immutabilitate: cui correspondet similis necessitas in effectibus causarum secundarum, quæ dicitur necessitas ex suppositione seu consequentia: quia fieri non potest, vt aliter eueniant quam fuerint præsciti, vt superius Diuus Thomas explicat articulo 3. Aduertendum est autem, etiam admissa hac significatione non recte attribui Deo, vt ibidem notat D. Thom. ex Boet. supra. Nam fatum est dispositio causarum, vt est sub Deo, nõ vero est proprie ipse Deus, vel voluntas Dei, nisi causaliter, vt loquitur interdum Aug. li. 5. de Ciuit. c. 1. & Seneca, & Arist. supra. Consonatque ipsum nomen Fati, quod à fando dictum est, vnde significat id, quod effectum est, non ipsum qui effectus

XI.

effatus est. Adde, neq. etiam ribui Fatum proprie in dicta significatione actibus liberi voluntatis creata, quia liberum arbitrium De subicitur immediatè, & non aliis causis, vel dispositioni earum, nisi per accidens, ac remotè: & ideo vlt. nullo modo, vel non nisi improprie, & propriè actus liberi arbitrii possunt fati attribui, ipsam t. Dei prouidentia, & immediatum influxum eius fitum appellando.

XII.

Atque hinc tandem contat vltima pars assertio- nis, quæ solum est de vsu huius vocis fatum: cuius v- sum ait D. Tho. reculasse sanctos Patres propterea, qui fatum in influxu fidei ponebant. Quod verū esse constat ex superioribus citatis, & ex August. lib. 5. de Ciuit. c. 9. & tract. 37. in Ioannem, & Gregor. homil. 10. in Euang. & Greg. Nissen. lib. 6. Philosoph. c. 2. vel aliàs Nemes. lib. de Anim. eiusq. facultatib. 35. & 36. Et ratio est, quia fatum ex primæua impositione in- stitutum est ad significandam radicem fatalis neces- sitatis, quam absolutam necessitatem esse sentiebāt, qui nomen fati inueniunt: & ideo in propria signi- ficatione non potest attribui omnibus causis secun- dis, etiam vt diuinæ prouidentie subsunt. Ex quo et- iam fit, vt neque effectus naturales, qui in hoc infe- riori mundo eueniunt, dicendi sint fati euenire in illa proprietate, quia regulariter nunquam eueniūt sine interuentu alicuius causæ liberæ, vel angelicæ, vel humanæ: ita vt neq. pluuiæ, ventī, & similes ef- fectus, qui videntur maximè naturales, dicendi sint fatali necessitate prouenire: nam permittente Deo, vel ordinante sæpe impediuntur, vel excitantur me- dia aliqua actione bonorum, aut malorum spirituum. Hæc ergo ratione nomen fati non est à nobis absolu- tē vsurpandum: si quis autem corrigendo signifi- cationem eo vti velit, nō est cum illo contendendum: declaratio autem seu correctio est, vt nomen fati so- lum significet seriem causarum diuinæ prouidentie subiectam, quæ illis necessitatem non imponit, sed v- namquamque modo sibi proportionato agere sinit. Addit Alexand. Aphrodis. lib. de Fato, c. 3. Fatum in- terdum significare cuiusque rei naturam, habetq. il- la significatio fundamentum in Arist. lib. 5. Physic. c. 6. tex. 57. vbi naturalem generationem, vel corruptio- nem fatalem vocant. Iuxta quam significationem, nec fatum habet maiorem necessitatem quam natu- ra, nec maiorem vniuersalitatem. Vnde licet non o- mnia naturali ordine, vel necessitate eueniant, sed quædam liberè, alia casu, ita non omnia sunt fati. Veruntamē hæc significatio illius vocis, nec videtur esse in communi vsu, nec habere fundamētum in il- lius vocis Etymologia, qua fatum à fando dicitur, vt ex August. notauimus, quare vt fatum aliquid sit, di- uina præscientia, & prouidentia excludenda non est.

SECTIO XII.

Virum casus & fortuna inter causas efficientes numerari debeant.

I.

Isputatio de casu & fortuna coniuncta est cum disputatione de fato, quia sub- lata necessitate fatali, videtur fieri cō- sequens, vt multi effectus casu & for- tuito in vniuerso eueniant. Cumq. ni- hil possit fieri, quod non habeat efficientem causam, fieri etiam videtur, vt huiusmodi effectus casuales, vel fortuiti aliquam efficientem causam habere de- beant, quæ casus, aut fortuna nominetur. De hac er- go causa inquirimus, an sit, & qualis sit. Videtur e- nim, non esse aliquam ex his, quæ necessariò aut libe- rē agunt, & ita nullam esse posse. Assumptum patet, quia causa necessariò operans vel semper, vel frequen- tius consequitur suum effectum: effectus autem ca- suales dicuntur esse ex iis, qui rarò eueniunt: ergo nō eueniunt à causa necessariò operante. Rursus causa libera semper operatur à proposito, & ex intentione

finis: casus autem dicitur esse cum præter intentionē aliquid accidit: non est ergo casus causa libera: ergo casus non potest esse aliqua causa efficiens.

De effectibus casualibus.

Quamuis hæc nomina casus, & fortuna, pro eodem sæpe vsurpentur, tamen in rigore habent diuer- sam significationem: & idē dicemus prius de casu, deinde de fortuna. Nomen igitur casus proprie signi- ficat potius effectum quam causam: diciturque de quolibet effectui inopinato, quod notauit Boet. lib. 1. de Consolat. prof. 1. vbi non vult casum significare causam, sed effectum: tamen iam vsus obtinuit, vt de causa etiam dicatur: non potest enim ille effectus carere aliqua causa: & ita egit de casu Aristot. 2. Physic. & cum eo ceteri Philosophi: tamen explicato ef- fectu intelligitur melius causa. Dicitur ergo effectus casualis, is, qui per accidens, & præter opinionem, vel intentionem coniungitur effectui per se alicuius causæ, vt quod fodiens terram, inueniat thesaurum. Hoc constat ex communi significatione illius vocis, nam idem est effectus casualis, quod contingens ra- rō, & præter intentionem. Duo itaque videntur esse de illius ratione. Vnum est, vt rarò eueniat, vt sentit Aristot. 2. Physic. c. 7. & ibi Auerroes, Alexan. Sanctus Thomas, Albertus, & alij. Quamuis Auicenna hoc limitare voluerit sine causa, vt statim dicam. Cum autem dicitur ille effectus rarò euenire, intelligendū est in sensu (vt ita dicam) composito, seu facta su- positione talis causæ: sæpè enim est rarus effectus, quia rarò ponitur causa, quamquam illa posita sem- per aut regulariter sequatur effectus: & tunc non est casualis, sed potest esse per se, nisi posito etiam talis causæ, vel concursus plurium causarum casualis sit. Alio ergo modo sequitur rarò effectus etiam posita causa: & hoc modo dicitur effectus casualis raro e- uenire. Quia vero talis effectus semper prouenit ex concursu plurium causarum, oportet vt ille concu- sus non habeat certam & definitam causam in vni- uerso: ex quo etiam fit, vt rarò eueniat: & ideo Eclyp- sis non est effectus casualis, neq. omnis alius, qui re- gulariter coniungitur cum effectu per se.

Secundò est de ratione talis effectus, vt præter in- tentionem agentis causæ eueniat, vt quod præte- eunte Petro lapis cadat, dicitur esse casus fortuitus, quia fuit præter intentionem tum hominis transi- tis, tum lapidis cadentis, vel generantis, quod illum in centrum mouebat. Quod si ille concursus fuisset ab aliquo intentus, respectu illius non diceretur ef- fectus casualis, sed per se in suo genere: est ergo de ra- tione casus, quod sit effectus præter intentionem a- gentis: quia est effectus per accidens.

Atque ex hac explicatione intelligitur, non esse in vniuerso effectus casuales respectu Dei, sed tantum respectu causarum secundarum, seu particularium: & ratio est, quia nihil euenire potest præter intentionem Dei, eo quod nihil possit subterfugere præsci- entiam eius. Dices: Interdum aliquid fit in rebus præ- ter intentionem Dei, vt in humanis actibus peccata. Et fortasse etiā in effectibus naturalibus aliqui pos- sunt contingere, qui licet sint præsciti à Deo, non ta- men sint intenti. Respondetur in primis, respectu cau- sæ operantis per intellectum & voluntatem non so- lum requiri ad hoc, quod effectus sit casualis seu for- tuitus, vt sit præter voluntatem, sed etiam, vt sit præ- ter scientiam vel opinionem operantis. Nam si exa- ctione mea aliquid sequatur, quod ego futurum esse præuidi, non potest dici, esse mihi casuale vel fortui- tum, etiam si esse possit vel non voluntarium, sed per- missum tantum, vel etiam aliquo modo inuolunta- rium. Vnde Aristot. lib. 2. Magnor. Moral. c. 8. dicit, ni- hil esse fortune, vbi plus est intellectus. Vt ergo Deo ni- hil casu accidat, satis est, quod nihil præter eius scien- tiam & præscientiam eueniat. Addimus vero præ- terea